

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

**ZESTAW ZADAŃ
Z WIEDZY
O SPOŁECZEŃSTWIE**

POZIOM PODSTAWOWY

**GRUDZIEŃ
ROK 2004**

Czas pracy 120 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy zestaw zawiera 20 stron.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Odpowiedzi trzeba zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem.
5. Nie wolno używać korektora.
6. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
7. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.

Za rozwiązanie wszystkich
zadań można otrzymać
80 punktów

Życzymy powodzenia!

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

Zadanie 1. (6 pkt)

W zadaniach I-VI zakreśl jedną właściwą odpowiedź.

I (1 pkt)

Według klasyfikacji temperamentów Hipokratesa, człowiek żywy, energiczny, nigdy nie tracący optymizmu to:

- a) melancholik.
- b) sangwinik.
- c) flegmatyk.
- d) introwertyk .

II (1 pkt)

Zygmunt Freud był autorem następującej psychologicznej koncepcji człowieka:

- a) poznawczej.
- b) behawiorystycznej.
- c) psychoanalitycznej.
- d) humanistycznej.

III (1 pkt)

Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do:

- a) Prezydenta Rzeczypospolitej.
- b) Sejmu.
- c) Sejmu i Senatu.
- d) Narodu.

IV (1 pkt)

Zasadę, która określa, że jednostka nabywa obywatelstwo państwa, na terytorium którego się rodzi nazywamy:

- a) prawem ziemi.
- b) prawem publicznym.
- c) prawem krwi.
- d) prawem rodzinnym.

V (1 pkt)

Termin *vacatio legis* oznacza:

- a) okres od założenia weta przez Prezydenta Rzeczypospolitej do jego odrzucenia przez Sejm.
- b) brak określonej ustawy w systemie prawnym danego państwa.
- c) czas dzielący dwie daty: opublikowania i wejścia w życie ustawy.
- d) okres poprzedzający moment, w którym obywatel zyskuje zdolność do czynności prawnych.

VI (1 pkt)

W Polsce prezydent może rozwiązać parlament, gdy:

- a) parlament nie uchwalił we właściwym terminie ustawy budżetowej.
- b) występuje brak zgody w najważniejszych kwestiach państwowych.
- c) parlament nie jest w stanie wyłonić marszałka i odrzuca propozycje prezydenta na to stanowisko.
- d) parlament nie może wybrać Prezesa NBP.

Zadanie 2. (6 pkt)

W poniższych zadaniach zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując poniżej P (zdanie prawdziwe) lub F (zdanie fałszywe), np. g) – F.

I. Postępowanie ustawodawcze:

- a) Prezydent Rzeczypospolitej może w szczególnych przypadkach zastosować procedurę tzw. weta kieszonkowego.
- b) Grupie 100 000 obywateli w Polsce przysługuje prawo inicjatywy ustawodawczej zarówno w zakresie ustaw zwykłych, jak i w zakresie projektów dotyczących zmiany Konstytucji.
- c) Sejm rozpatruje projekt ustawy w trzech czytaniach.
- d) Sejm może odrzucić weto Prezydenta RP większością kwalifikowaną 2/3 głosów.
- e) Przed podpisaniem ustawy Prezydent RP może wystąpić do Trybunału Stanu z wnioskiem w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją.
- f) Większość bezwzględna podczas głosowania nad przyjęciem projektu ustawy budżetowej oznacza, że w ostatecznym głosowaniu za projektem ustawy muszą się wypowiedzieć wszyscy głosujący parlamentarzyści.

a) - ..., b) - ..., c) - ..., d) - ..., e) - ..., f) -

II. Administracja publiczna:

- a) Organami administracji publicznej są między innymi Rada Ministrów oraz organy samorządu terytorialnego.
- b) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Rady Ministrów może wprowadzić stan wojenny.
- c) Pojęcie „administracja” wywodzi się od łacińskiego czasownika *ministrare*, oznaczającego: posługiwać, wykonywać, służyć.
- d) Termin „biurokracja” narodził się w połowie XVII wieku w Hiszpanii.
- e) Istnienie biurokracji jest konieczne dla prawidłowego funkcjonowania każdego systemu administracyjnego.
- f) Rada Ministrów w Rzeczypospolitej Polskiej może wydawać dekrety z mocą ustawy.

a) - ..., b) - ..., c) - ..., d) - ..., e) - ..., f) -

III. Polska polityka zagraniczna po 1989 roku:

- a) Po 1989 roku priorytetem dla polskiej dyplomacji było prowadzenie polityki „równych odległości” w stosunkach z NRD i ZSRR.
- b) Od 9 do 14 listopada 1989 roku przebywał z oficjalną wizytą w Polsce kanclerz RFN, Helmut Kohl.
- c) 27 lutego 1990 roku Polska wznowiła stosunki polityczne, gospodarcze i kulturalne z Izraelem.
- d) Polska została przyjęta do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w lipcu 1994 roku.
- e) 23 lutego 1998 roku Jan Paweł II i Aleksander Kwaśniewski ratyfikowali konkordat.
- f) Polska stała się członkiem NATO 12 marca 1998 roku.

a) - ..., b) - ..., c) - ..., d) - ..., e) - ..., f) -

Zadanie 3. (2 pkt)

W różnych krajach występują różne rodzaje systemów prawnych. Do poniższej tabeli wpisz odpowiednią literę odpowiadającą danemu systemowi prawnemu.

Państwo	System
Wielka Brytania	
Polska	
Iran	
USA	

- A. - system prawa stanowionego
- B. - system prawa zwyczajowego
- C. - system prawa precedensowego
- D. - system prawa opartego na religii
- E. - system prawa obywatelskiego

Zadanie 4. (4 pkt)

Sformułuj po dwa argumenty za i przeciw demokracji bezpośredniej.

Za

.....
.....

Przeciw

.....
.....

Zadanie 5. (2 pkt)

Przyporządkuj odpowiednie biogramy do imion i nazwisk twórców idei integracji zachodnioeuropejskiej wpisując obok liter odpowiednie cyfry.

- a) Robert Schuman
- b) Alcide de Gasperi
- c) Konrad Adenauer
- d) Paul Henri Spaak

- 1) Belgijski polityk, żyjący w latach 1899-1972. Działacz Belgijskiej Partii Socjalistycznej, w latach 1936-1957 wielokrotnie minister spraw zagranicznych i premier. W 1946 roku przewodniczący pierwszego Zgromadzenia Ogólnego ONZ.
- 2) Niemiecki polityk, żyjący w latach 1876-1967. Współzałożyciel i w latach 1950-1966 przewodniczący Unii Chrześcijańsko-Demokratycznej. W latach 1949-1963 pierwszy kanclerz RFN i równocześnie w okresie 1951-1955 minister spraw zagranicznych.
- 3) Francuski polityk, żyjący w latach 1886-1963. W 1944 roku założył chadecką partię Ruch Ludowo – Republikański, z ramienia której zasiadał w latach 1946-1962 w Zgromadzeniu Narodowym. W latach 1947-1948 pełnił funkcję premiera Francji, a w latach 1948-1953 – ministra spraw zagranicznych.
- 4) Włoski polityk, żyjący w latach 1883-1945. W latach 1900-1914 członek Włoskiej Partii Socjalistycznej i redaktor jej organu prasowego „Avanti”. 30 października 1922 roku został premierem Włoch.
- 5) Włoski polityk, żyjący w latach 1881-1954. Od 1921 poseł do parlamentu włoskiego. Współzałożyciel Włoskiej Partii Chrześcijańsko-Demokratycznej. W latach 1945-1953 wielokrotnie minister i premier.

a) - ..., b) - ..., c) - ..., d) -

Zadanie 6. (2 pkt)

Do podanych poniżej nazw naczelnych organów państwa przyporządkuj opis ich roli, jaką odgrywają w procedurze powoływania rządu w Polsce, wpisując obok liter odpowiednie cyfry.

- a) Prezydent RP
- b) Prezes Rady Ministrów
- c) Sejm
- d) Senat

- 1) W pierwszym i drugim trybie powoływania rządu udziela mu obligatoryjnego wotum zaufania bezwzględną większością głosów.
- 2) Nie bierze udziału w procedurze powoływania rządu.
- 3) Zgłasza wniosek o wotum nieufności dla rządu.
- 4) Przedstawia program działania Rady Ministrów z wnioskiem o udzielenie jej wotum zaufania.
- 5) W pierwszym i trzecim trybie powoływania rządu desygnuje kandydata na premiera.

a) - ..., b) - ..., c) - ..., d) -

Zadanie 7. (2 pkt)

Przyporządkuj podanym poniżej skrótom, określającym wyspecjalizowane organizacje ONZ, ich polskie rozwinięcia, wpisując obok liter odpowiednie cyfry.

- a) IMF
- b) FAO
- c) IAEA
- d) IFAD

- 1) Międzynarodowy Fundusz Walutowy
- 2) Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa
- 3) Międzynarodowy Fundusz do spraw Rozwoju Rolnictwa
- 4) Agencja Wielostronnych Gwarancji Inwestycji
- 5) Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej

a) - ..., b) - ..., c) - ..., d) -

Zadanie 8. (2 pkt)

Do nazwisk premierów Rzeczypospolitej Polskiej przyporządkuj daty wskazujące okres trwania ich rządów.

- a) Hanna Suchocka
- b) Tadeusz Mazowiecki
- c) Józef Oleksy
- d) Jan Olszewski

- 1) 24.08.1989 – 14.12.1990
- 2) 23.12.1991 – 4/5.06.1992
- 3) 11.07.1992 – 28.05.1993
- 4) 19.09.1993 – 04.03.1995
- 5) 04.03.1995 – 25.01.1996

a) - ..., b) - ..., c) - ..., d) -

Zadanie 9. (2 pkt)

Wyjaśnij, na czym polega funkcja prawna i moralna konstytucji.

Funkcja prawna -

.....
.....
.....

Funkcja moralna -

.....
.....
.....

Zadanie 10. (4 pkt)

Prawa człowieka charakteryzują się tym, że są powszechne, niezbywalne, nienaruszalne i indywidualne. Wyjaśnij, co znaczy każdy z tych przymiotników.

a) Powszechne

.....
.....

b) Niezbywalne

.....
.....

c) Nienaruszalne

.....
.....

d) Indywidualne

.....
.....

Zadanie 11. (2 pkt)

Przeczytaj przysłowie i odpowiedz na pytania:

”Dzieci i ryby głosu nie mają.”

a) Które z praw dziecka łamane jest w tym przysłowiu?

.....
.....

b) Jak nazywa się dokument, w którym prawo to jest zapisane?

.....
.....

Zadanie 12. (2 pkt)

Wyjaśnij pojęcia:

a) Państwo

.....
.....

b) Związek zawodowy

.....
.....

Zadanie 13. (2 pkt)

Do podanych wyjaśnień dopisz odpowiednie pojęcie, wybierając z podanych:

SUBSYDIARNOŚĆ, PRAWO EUROPEJSKIE, UKŁAD Z SCHENGEN, FUNDUSZE STRUKTURALNE, RYNEK WEWNĘTRZNY

- a) Dwa traktaty z lat 1985-1990, przewidujące zniesienie kontroli na wewnętrznych granicach UE.
.....
- b) Mają za zadanie zmniejszyć różnice w rozwoju gospodarczym i społecznym między różnymi regionami UE.
.....
- c) Gospodarki wszystkich krajów należących do UE bez wewnętrznych granic, barier i przeszkód dla działalności gospodarczej.
.....
- d) Zbiór przepisów i zasad prawnych zawartych w traktatach, aktach prawa wspólnotowego i orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości.
.....

Zadanie 14. (3 pkt)

Spośród poniżej wymienionych czynników wybierz i wypisz te, które utrwalają demokrację:

.....
.....
.....
.....

Czynniki:

rozwój gospodarczy państwa, wysoka stopa bezrobocia, tradycje demokratyczne państwa, spadek znaczenia państwa na arenie międzynarodowej, zmniejszenie dysproporcji w dochodach społeczeństwa, wzrost wydatków państwa na zbrojenia, zwiększenie dysproporcji w dochodach społeczeństwa, kryzys ekonomiczny, tradycje autorytarne państwa, decentralizacja państwa, istnienie społeczeństwa obywatelskiego, pluralizm polityczny, system monopartyjny.

Zadanie 15. (1 pkt)

Przeczytaj poniższy tekst i wyjaśnij ideę obywatelskiego nieposłuszeństwa, wykorzystując również wiedzę pozaźródłową.

„Martin Luther King – amerykański bojownik o prawa człowieka [...], duchowy przywódca chrześcijańskich Murzynów w USA [...]. Współorganizator tzw. marszu na Waszyngton (1963) i innych masowych manifestacji [...]. Zamordowany w Memphis przez białego rasistę.”

Źródło: *Encyklopedia PWN*, t. 3, Warszawa 1997.

.....

.....

.....

Zadanie 16. (3 pkt)

Przeczytaj poniższy tekst i odpowiedz na pytania.

Fragment z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

„W trosce o byt i przyszłość naszej Ojczyzny, odzyskawszy w 1989 roku możliwość suwerennego i demokratycznego stanowienia o Jej losie, my, Naród Polski - wszyscy obywatele Rzeczypospolitej, zarówno wierzący w Boga będącego źródłem prawdy, sprawiedliwości, dobra i piękna, jak i nie podzielający tej wiary, a te uniwersalne wartości wywodzący z innych źródeł, równi w prawach i w powinnościach wobec dobra wspólnego - Polski, wdzięczni naszym przodkom za ich pracę, za walkę o niepodległość okupioną ogromnymi ofiarami, za kulturę zakorzenioną w chrześcijańskim dziedzictwie Narodu i ogólnoludzkich wartościach, nawiązując do najlepszych tradycji Pierwszej i Drugiej Rzeczypospolitej, zobowiązani, by przekazać przyszłym pokoleniom wszystko co cenne z ponad tysiącletniego dorobku, złączeni więzami wspólnoty z naszymi rodakami rozsianymi po świecie, świadomi potrzeby współpracy ze wszystkimi krajami dla dobra Rodziny Ludzkiej, pomni gorzkich doświadczeń z czasów, gdy podstawowe wolności i prawa człowieka były w naszej Ojczyźnie łamane, pragnąc na zawsze zagwarantować prawa obywatelskie, a działaniu instytucji publicznych zapewnić rzetelność i sprawność, w poczuciu odpowiedzialności przed Bogiem lub przed własnym sumieniem, ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej jako prawa podstawowe dla państwa oparte na poszanowaniu wolności i sprawiedliwości, współdziałaniu władz, dialogu społecznym oraz na zasadzie pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot.

Wszystkich, którzy dla dobra Trzeciej Rzeczypospolitej tę Konstytucję będą stosowali, wzywamy, aby czynili to, dbając o zachowanie przyrodzonej godności człowieka, jego prawa do wolności i obowiązku solidarności z innymi, a poszanowanie tych zasad mieli za niewzruszoną podstawę Rzeczypospolitej Polskiej.”

a) Jak nazywa się ten tekst?

.....

b) Wymień cztery wartości, o których jest mowa w tekście.

.....

.....

.....

c) Wymień dwie tradycje historyczne, do jakich odwołuje się tekst.

.....

.....

Zadanie 17. (2 pkt)

Przeczytaj poniższy tekst i napisz, jakie argumenty wymienia Marek Borowski, oceniając konstytucję.

Fragmencypowiedzi Marka Borowskiego (SLD), marszałka Sejmu, opublikowanej w „Gazecie Wyborczej” 17 października 2002 r.:

„Mamy nowoczesną konstytucję z dobrze opisanymi prawami obywatelskimi. Zaletą jest także rozdział o finansach publicznych – ograniczenia możliwości zwiększania deficytu budżetowego przez Sejm, ograniczenia wielkości długu publicznego. Jedyne przepisy o Radzie Polityki Pieniężnej dziś bym inaczej sformułował. Wolałbym, aby większy udział w Radzie mieli członkowie zarządu banku centralnego. Obecnie w Radzie jest tylko jeden członek zarządu NBP – jej prezes.

Dumny jestem ze wstępu do konstytucji. Nie zawiera on wprowadzenia norm prawnych, lecz aksjologię, ale to ważne sformułowania w pierwszej całościowej konstytucji przyjętej po odzyskaniu suwerenności.”

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18. (2 pkt)

Przeanalizuj poniższe źródło i odpowiedz na pytania.

a) W którym kraju jest najniższa, a w którym najwyższa inflacja?

.....

b) W którym kraju jest największa różnica między deficytem budżetowym a inflacją?

.....

Zadanie 19. (2 pkt)

Przeczytaj poniższy tekst i wypisz z niego zdania wyrażające opinie i fakty.

Fragmenc artykułu opublikowanego w czasopiśmie Newsweek, nr 58/2003 z 30.11.2003 r. *Do spokoju w Irlandii Północnej daleka droga. Najbliższe wybory lokalne niczego tu nie zmieniają.*

„Pokój w Irlandii Północnej trwa już pięć lat. Tak przynajmniej twierdzą politycy, którzy w Wielki Piątek 1998 roku osiągnęli porozumienie, mające zakończyć ulsterską wojnę domową. Ale wtedy chwalono dzień przed zachodem słońca. - Porozumienie z Wielkiego Piątku nigdy nie zostało całkowicie wprowadzone w życie – uważa Sam Smyth, komentator „The Irish Independent”. I wątpliwe, by sytuacja zmieniła się zasadniczo po 26 listopada, kiedy odbędą się wybory do lokalnego parlamentu w Stormont.”

Opinie

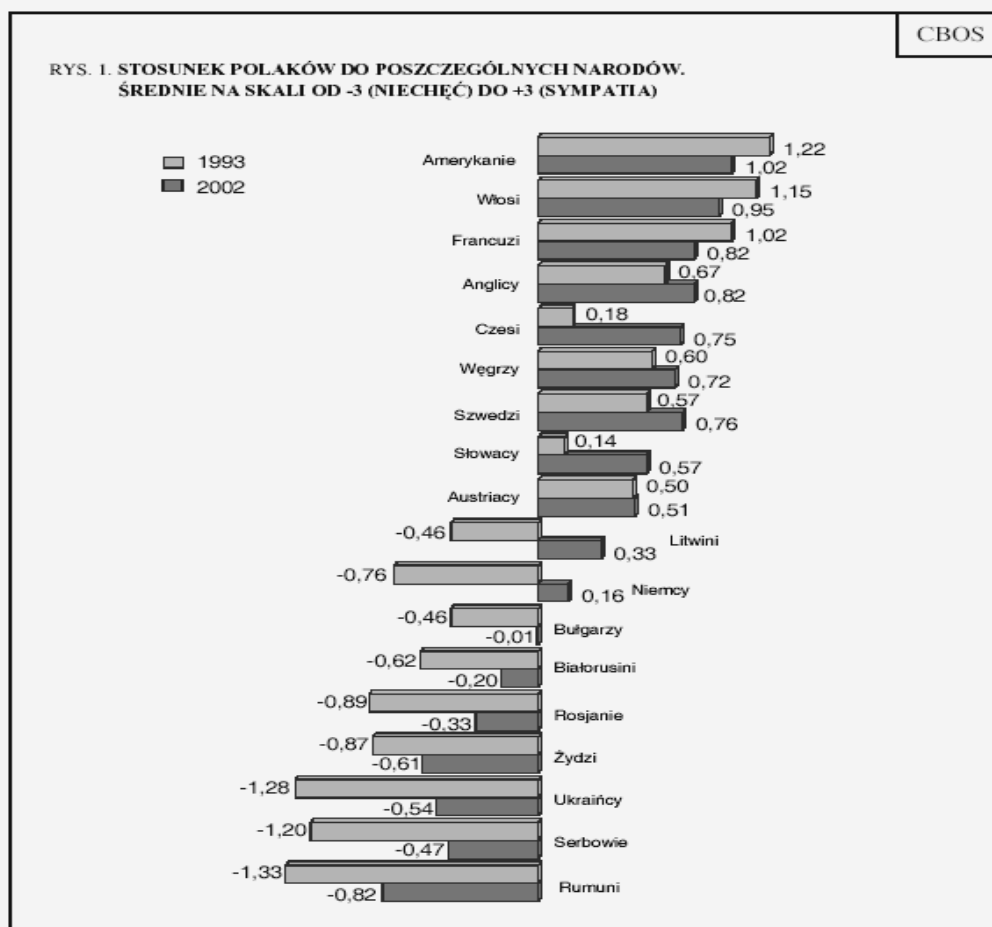
.....
.....

Fakty

.....
.....

Zadanie 20. (10 pkt)

Poniższy rysunek przedstawia stosunek Polaków do poszczególnych narodów w latach 1993-2002. Na podstawie analizy wykresu odpowiedz na zamieszczone pod nim pytania.

Źródło:
CBOS
2003.

a) Wypisz po cztery nazwy narodów, które:

- w 2002 roku Polacy darzyli największą sympatią –

.....

- w 2002 roku Polacy darzyli największą niechęcią –

.....

b) Wymień nazwy narodów sąsiadujących z Polską, w stosunku do których w 2002 roku wyraźnie nasiliły się odczucia sympatii Polaków, w stosunku do roku 1993.

.....

c) Wymień nazwy narodów sąsiadujących z Polską, w stosunku do których w 2002 roku Polacy nadal czuli niechęć.

.....

d) Na podstawie wiedzy pozaźródłowej wypisz 6 czynników, które wpływają na kształtowanie się sympatii lub niechęci Polaków do innych narodów.

1)

2)

3)

4)

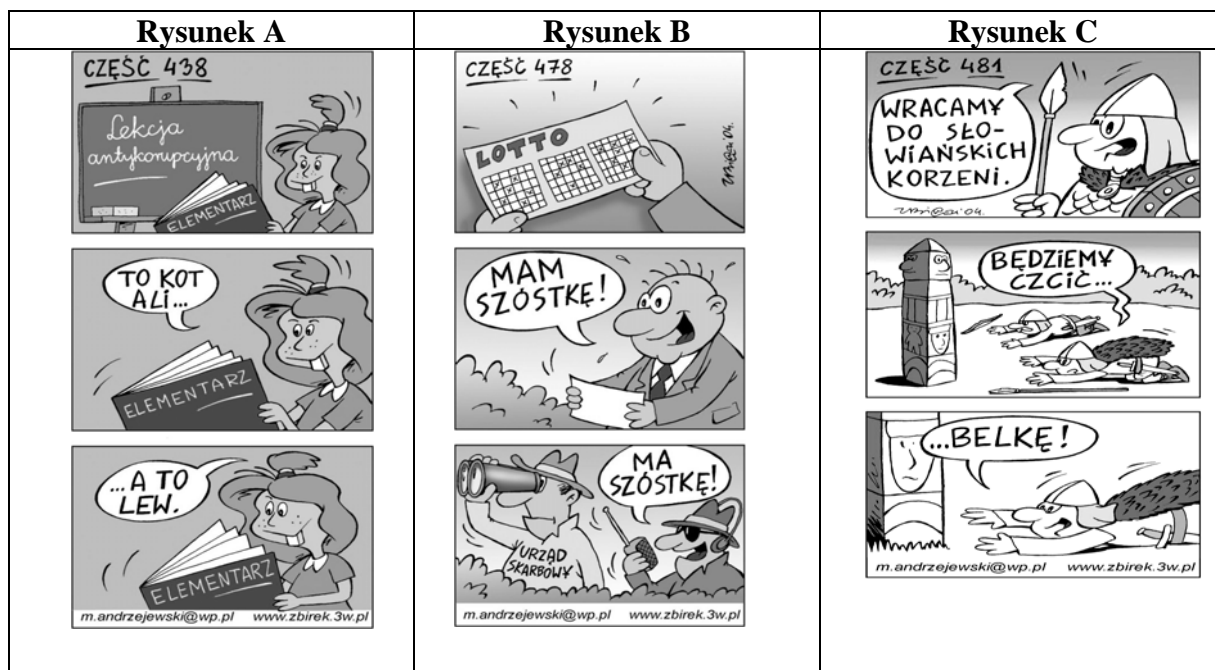
5)

6)

Zadanie 21. (2 pkt)

Na podstawie rysunków napisz:

1. Jakie wydarzenia polityczne i społeczne parodiują rysunki A i C?
2. Jaką sytuację podatnika parodiuje rysunek B?

Rysunek A:

.....

.....

Rysunek B:

.....

.....

.....

Rysunek C:

.....

.....

.....

Zadanie 22. (3 pkt)

Przeczytaj poniższy tekst i odpowiedz na zamieszczone pod tekstem pytania.

„W okresie 1950-1955 roczny przyrost populacji świata wynosił ok. 47 mln – niewiele więcej niż dzisiejszy stan ludności Anglii i Walii. W okresie 1985-1990 rocznie przybywało ok. 88 mln ludzi, to jest tyle, ile wynosi dziś liczba mieszkańców Meksyku. Jeżeli ogólna rozrodność będzie zgodna z maksymalnymi przewidywaniami, w latach 1995-2000 przyrosty roczne osiągną ok. 112 mln, co odpowiada obecnej liczbie ludności Nigerii. [...] W szacunkach oceniających “przeciętny” wzrost rocznej populacji świata w latach 1990-1995 na 1,7%, kryją się pewne zaskakujące różnice – od niewielkiego wzrostu w Europie (0,22%) do znacznie szybszej ekspansji w Afryce (3% rocznie). Może w sposób najbardziej

dramatyczny różnicę tę wyrazi fakt, że w 1950 r. ludność stanowiła połowę ludności Europy, w 1985 r. jej liczba wzrosła o ok. 480 mln na każdym z tych kontynentów, a do roku 2025 spodziewać się należy, że liczba ludności Afryki będzie trzykrotnie wyższa niż Europy (1,58 mld w stosunku do 512 mln).

Dlaczego liczba ludności w pewnych krajach rośnie tak szybko? Odpowiedź jest prosta: kraje te [...] są zasadniczo społeczeństwami rolniczymi w pierwszym pokoleniu, cieszącymi się wyraźnym spadkiem śmiertelności. [...] ogólna liczba ludzi, którzy przeżywają, wzrasta wielokrotnie w ciągu kilku dziesięcioleci. [...] Zmienia się też równowaga między liczebnością starych i młodych pokoleń. Dziś w Kenii 52% populacji ma mniej niż 15 lat, a tylko 2,8% - powyżej 65. Na ironię zakrawa fakt, że ta eksplozja populacyjna jest przede wszystkim wynikiem osiągnięć Zachodu w dziedzinie ochrony zdrowia, a zwłaszcza wzrostu odporności, oraz stosowania antybiotyków, ale także stosowania DDT powodującego zmniejszenie zachorowań na malarię przenoszoną przez moskity. Wraz z obniżeniem wskaźników umieralności po 1960 r. liczba dzieci przeżywających okres niemowlęcy i wczesne dzieciństwo raptownie wzrosła, ponadto ludzie zaczęli cieszyć się perspektywą wyższej średniej długości życia dzięki większej podaży żywności. [...] Obywatele zamożnych społeczeństw oglądają w wiadomościach telewizyjnych jedynie przelotne migawki ukazujące nędzę, w jakiej zmuszone są żyć miliony głodujących w (powiedzmy) Etiopii, albo fotografie slumsów w Ameryce Łacińskiej zamieszczone w periodyku »National Geographic« - krajobraz nawiedzony klęską, nędza i brud, wychudzone kończyny, różne objawy chorób, a przede wszystkim tysiące małych dzieci. [...] Spośród tych połączonych ściśle przejawów masowej nędzy na wsi i w mieście, nędza miejska niepokoi bardziej ze względu na tendencje opuszczania wsi przez młodych i ruchliwych ludzi. W 1985 r. ok. 32% ludności krajów rozwijających się żyło w obszarach miejskich, ale liczba ta prawdopodobnie wzrośnie do 40% w 2000 r. i ok. 57% w 2025 r. Obecnie 1,4 mld ludzi w krajach rozwijających się żyje w miastach, a w 2025 będzie tam tłoczyć się 4,1 mld. [...]

Pozostaje jeszcze jeden losowy i tragiczny czynnik, który może znacząco zmienić prognozy statystyczne: epidemia AIDS, powszechnie panująca na kontynencie, gdzie się zrodziła, w Afryce.”

Źródło: P. Kennedy, *U progu XXI wieku (przemiarka do przyszłości)*, Londyn 1994, s. 34 -38.

1. Podaj nazwę zjawiska opisywanego przez P. Kennedy’ego (1 pkt)

.....

2. Wymień dwie przyczyny rozwoju i dwie przyczyny zahamowania opisywanego w źródle zjawiska (2 pkt.).

Rozwój:

1.

2.

Zahamowanie:

1.

2.

